

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
Viite: HE 86/2026 vp

Arenen lausunto työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskevasta hallituksen esityksestä

Arene kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, joka koskee työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta.

Arene pitää esityksen tavoitetta lähtökohtaisesti kannatettavana. Työttömyysturvan ja avoimen ammattikorkeakoulun opiskelun yhteensovittamisen helpottaminen voi tukea osaamisen päivittämistä, jatkuvaa oppimista ja työmarkkinoille palaamista tilanteessa, jossa työelämän osaamistarpeet muuttuvat nopeasti.

Esityksessä on kuitenkin yksi keskeinen rakenteellinen ongelma. Avoimesta korkeakoulutuksesta rakennetaan yhä vahvempi työvoima- ja osaamispolitiikan väline ilman, että samalla ratkaistaan korkeakoulujen resurssit, opiskelijan kustannusvastuun kasvu tai avoimen koulutuksen pitkän aikavälin rahoitusmalli.

Lausunnon ydinkohdat:

- Arene kannattaa sääntelyn selkeyttämistä ja työnhakijoiden mahdollisuuksien parantamista opiskella avoimia ammattikorkeakouluopintoja työttömyysturvaa menettämättä.
- Esityksen vaikutuksia tulee arvioida osana laajempaa korkeakoulupoliittista kokonaisuutta, erityisesti suhteessa avoimen tutkinto-oikeuden laajenemiseen ja avoimen korkeakoulutuksen mahdolliseen maksullisuuden kasvuun.
- Avoimien korkeakouluopintojen poistaminen kokonaan työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen piiristä on liian jyrkkä ratkaisu.
- Ammattikorkeakoulujen jatkuvan oppimisen tehtävää kasvatetaan ilman vastaavaa resurssiratkaisua.
- Amatillisen toisen asteen suorittaneiden sekä kotoutuja-asiakkaiden siirtymäpolkuja korkeakoulutukseen ei tule heikentää.
- Jos avoimesta korkeakoulutuksesta tehdään nykyistä vahvempi työmarkkina- ja osaamispolitiikan väline, sen rahoitus pohja on ratkaistava pitkäjänteisesti.

Lausunnon tiivistelmä

Arene pitää perusteltuna tavoitetta helpottaa työnhakijoiden mahdollisuuksia suorittaa avoimia korkeakouluopintoja työttömyysturvaa menettämättä. Nykyinen sääntely on ollut työnhakijoiden ja viranomaisten näkökulmasta tulkinnanvarainen ja hallinnollisesti raskas.

Lakiesityksen keskeinen ongelma liittyy kuitenkin sen pidemmän aikavälin vaikutuksiin. Työttömyysturvan joustavoittamista valmistellaan samaan aikaan, kun avoimen korkeakoulutuksen roolia kasvatetaan jatkuvan oppimisen välineenä ja avoimen tutkinto-oikeuden laajentamista arvioidaan. Yhdessä nämä muutokset voivat siirtää korkeakoulutuksen kustannusvastuuta asteittain opiskelijoille ja korkeakouluille ilman selkeää poliittista linjausta.

Arene pitää lisäksi ongelmallisena sitä, että avoimet korkeakouluopinnot poistettaisiin kokonaan työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen piiristä. Kaikki työnhakijat eivät hyödy

pelkästä yleisestä opiskeluoikeuden joustosta, vaan osa tarvitsee edelleen tavoitteellisia osaamispolkuja ja työvoimaviranomaisen kanssa yhteensovitettua koulutusta.

Yleiset kommentit

Avoin ammattikorkeakoulu on jo nykyisin keskeinen osa jatkuvaa oppimista. Se tarjoaa joustavia väyliä osaamisen päivittämiseen, alanvaihtoon ja korkeakoulutukseen siirtymiseen. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta kyse ei kuitenkaan ole vain opiskeluoikeudesta tai työttömyysturvan teknisestä sääntelystä, vaan siitä, millaiseksi avoimen korkeakoulutuksen rooli Suomessa rakentuu.

Jos avoimesta korkeakoulutuksesta tulee yhä vahvempi työmarkkina- ja osaamispolitiikan väline, samalla on ratkaistava myös se, miten koulutuksen saavutettavuus turvataan ja miten korkeakoulujen resurssit mitoitetaan vastaamaan kasvavaa jatkuvan oppimisen tehtävää. Tätä kokonaisuutta esitys ei vielä ratkaise riittävästi.

Arene pitää tärkeänä, että valiokunta arvioi uudistusta osana laajempaa korkeakoulupoliittista kokonaisuutta eikä vain hallinnollisena työttömyysturvamuutoksena.

Huomiot työttömyysturvalain muutoksista

Arene kannattaa sitä, että avoimet korkeakouluopinnot erotetaan nykyisestä lyhytkestoisten opintojen sääntelystä ja että työnhakijoiden oikeutta opiskella selkeytetään.

Sääntelyä ei kuitenkaan tulisi kirjoittaa liian kapeasti. Työelämän osaamistarpeet muuttuvat nopeasti, eikä jatkuva oppiminen enää rakennu vain perinteisten opintojaksojen ympärille. Ammattikorkeakoulut järjestävät yhä enemmän mikro-osaamiskokonaisuuksia, erillisopintoja ja työelämälähtöisiä osaamispolkuja.

Arene katsoo, että työttömyysturvalain poikkeuksen tulisi kattaa avoimien ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintojen lisäksi myös muut korkeakoulun järjestämät tutkintoon johtamattomat, erillisellä opinto-oikeudella toteutettavat opinnot silloin, kun niiden tavoitteena on osaamisen kehittäminen tai työmarkkinoille siirtyminen.

Muussa tapauksessa sääntely jää nopeasti jälkeen siitä suunnasta, johon jatkuva oppiminen ja työelämälähtöinen korkeakoulutus ovat jo siirtymässä.

Huomiot työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Arene pitää liian jyrkkänä ratkaisua, että avoimet korkeakouluopinnot poistettaisiin kokonaan työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen piiristä.

Kaikki työnhakijat eivät hyödy pelkästä yleisestä opiskeluoikeuden joustosta. Osa tarvitsee edelleen tavoitteellisia osaamispolkuja, pidempää uudelleensuuntautumista ja työvoimaviranomaisen kanssa yhteensovitettua koulutusta. Tämä korostuu erityisesti rakennemuutostilanteissa, pitkäaikaistyöttömyydessä ja alanvaihdossa.

Arene katsoo, että työvoimapalvelulakiin tulee jättää mahdollisuus tukea avoimia tai niihin rinnastuvia korkeakouluopintoja silloin, kun ne aidosti tukevat työnhakijan työllistymistä.

Huomiot kotoutumisen edistämisestä annetun lain muutoksista

Arene pitää tärkeänä, että kotoutuja-asiakkaiden mahdollisuus suorittaa avoimia korkeakouluopintoja säilyy myös jatkossa silloin, kun opinnot tukevat kielitaidon vahvistumista, työelämään siirtymistä tai osaamisen täydentämistä.

Kaikille kotoutuja-asiakkaille tarkoituksenmukaisin koulutuspolku ei ole uusi toisen asteen tutkinto. Osalle nopein väylä työmarkkinoille voi olla korkeakoulutasoinen osaamisen täydentäminen tai suomalaisen työelämäosaamisen vahvistaminen.

Arene korostaa myös ammatillisen toisen asteen suorittaneiden asemaa. Suomen koulutustason nostaminen ei toteudu ilman, että nykyistä suurempi osa ammatillisen tutkinnon suorittaneista siirtyy korkeakoulutukseen. Ammattikorkeakouluille avoimet opinnot ovat tässä keskeinen väylä.

Huomiot vaikutusarvioista

Arene pitää vaikutusarvioita korkeakoulujen näkökulmasta puutteellisina. Esityksessä tarkastellaan varsin niukasti vaikutuksia avoimen ammattikorkeakoulun kysyntään, opintomaksuihin, korkeakoulujen resursointiin ja opiskelijoiden käyttäytymiseen.

Valiokunnan olisi tärkeää arvioida erityisesti uudistuksen yhteisvaikutuksia. Työttömyysturvan joustavoittaminen, avoimen tutkinto-oikeuden laajeneminen ja avoimen koulutuksen mahdollinen maksullisuuden kasvu voivat yhdessä lisätä painetta opintomaksujen korottamiseen ja siirtää kustannusvastuuta asteittain opiskelijoille sekä korkeakouluille.

Samalla korkeakouluille syntyy uusia jatkuvan oppimisen tehtäviä ilman selkeää resurssiratkaisua. Tämä on syytä tunnistaa jo tässä vaiheessa.

Arenen esitykset valiokunnalle

Arene esittää, että valiokunta laajentaa työttömyysturvalain poikkeuksen koskemaan myös muita korkeakoulun järjestämiä tutkintoon johtamattomia opintoja. Lisäksi työvoimapalvelulainsäädäntöön tulisi säilyttää mahdollisuus tukea avoimia korkeakouluopintoja omaehtoisena opiskeluna silloin, kun ne tukevat työnhakijan työllistymistä.

Arene pitää myös tärkeänä, että kotoutuja-asiakkaiden sekä ammatillisen toisen asteen suorittaneiden siirtymäpolkuja korkeakoulutukseen ei heikennetä. Samalla valiokunnan tulisi edellyttää hallitukselta laajempaa arviota avoimen tutkinto-oikeuden, opintomaksujen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen yhteisvaikutuksista.

Yhteenveto

Arene kannattaa esityksen tavoitetta helpottaa työnhakijoiden mahdollisuuksia opiskella avoimia ammattikorkeakouluopintoja työttömyysturvaa menettämättä. Nykyisen sääntelyn selkeyttäminen on tarpeellista.

Esityksen keskeinen ongelma liittyy kuitenkin siihen, että avoimen korkeakoulutuksen tehtävää laajennetaan nopeasti ilman selkeää ratkaisua siitä, miten kasvava jatkuvan oppimisen vastuu rahoitetaan.

Työelämän muutos edellyttää joustavampia koulutuspolkuja, ja ammattikorkeakoulut ovat valmiita kantamaan tässä vastuuta. Jatkuvan oppimisen järjestelmää ei kuitenkaan voida rakentaa oletukselle, että korkeakoulut tai opiskelijat kattavat kasvavat kustannukset ilman pitkäjänteistä resurssiratkaisua.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta

puheenjohtaja

Anna Välimaa

Va. toiminnanjohtaja